
ИЗАЗОВИ ПРИМЕНЕ НОРМАТИВНО-ПРАВНИХ АКАТА У ОБЛАСТИ ПОЛИТИКЕ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

УДК 331.45/.48(497.11)(094.5)
<https://doi.org/10.22182/ajp.1512021.3>
Прегледни рад

Јелена Марковић*

Сажетак

Компаније преко имплементације и примене одредби стратегија, закона, директива и других прописа, али и међународних стандарда рада, обезбеђују својим запосленима заштиту на раду, те осигуравају стабилност свог пословања. Анализом законске регулативе, научно-стучне литературе и резултата емпиријског истраживања, дошло се до сазнања да се теоријски приступ и законски оквир у одређеној мери разликују од праксе. Свест о потреби имплементације и примене јавних социјалних политика државе и друштва у области рада мора се градити код свих актера овог процеса. Политика безбедности и здравља на радном месту обавезује привредна друштва да континуираним улагањем у унапређење безбедности и здравља на раду управљају смањењем броја повреда на раду. Резултати анализа показују да је потребно подизање нивоа свести о примени мера за безбедан и здрав рад у редовима запослених на градилиштима, због тога што је годинама уназад најизраженији степен повреда на раду и професионалних обољења у овој привредној грани. Закључци гравитирају ка потреби свобухватне ревизије закона и прописа усмерених на усаглашавање са стањем у пракси.

---

* jjelena.mmarkovic@gmail.com. Докторант Факултета безбедности Универзитета у Београду.

Кључне речи: закон, политика, стратегија, стандарди, подзаконска акта, безбедност на радном месту, здравље на радном месту, повреда на раду, професионална обољења.

УВОД

Савремено доба, односно индустријско друштво, утемељено на људским слободама и правима, вишестраначкој парламентарној демократији и тржишној утакмици, донело је суштинске промене у природи, карактеру, садржају и начину људског рада, стављајући пред етику и филозофију људског рада читав низ изазова. Под садржајем рада не подразумевамо само целокупност техничко-организационих функција људи у процесу рада (степен развоја технике, предмета рада, организација рада, итд.), већ и друштвено-економске услове у којима се радна делатност остварује и може имати врло сложену структуру.

Безбедност друштва у најопштијем смислу сматра се јавним добром, а јавне политике друштва и државе су инструмент за његову одрживост. Републички секретеријат за јавне политике Владе Републике Србије јавне политике безбедности и здравља на раду убраја у социјалне јавне политике (Републички секретеријат за јавне политике /РСЈП/ н.д.).

У развијеном систему безбедности и здравља на раду, заштита запослених на градилиштима², била она покретна или привремена, добија све више на значају. Највише се развијао систем превенције. Превенција, као логичан принцип процене ризика од могућих повреда на раду или болести у вези са радом (професионалних ризика), пре почетка рада на радном месту или пре почетка обављања одређених послова треба да обезбеди остваривање циља заштите запослених у пуној мери.

Примена превентивних мера за безбедан и здрав рад на радним местима и у радној околини, у складу са обавезама које проистичу из Закона о безбедности и здрављу на раду (Закон о безбедности и здрављу на раду 2017. чл.7), подразумева остваривање таквих услова којима се у највећој могућој мери отклањају штетности и опасности на радним местима, са циљем остваривања услова за

---

2 Градилиште јесте посебно обележен радни простор, по могућности ограђен, у коме се изводе грађевински радови. Грађевински радови изводе се као радни процеси и радне операције, у складу са законом, другим прописима, техничком документацијом и уговором. Техничка документација израђује се у складу са законом, другим прописима и стандардима (Правилник о заштити на раду при извођењу грађевинских радова 2009. чл.2 и чл.3).

пуно физичко, психичко и социјално благостање запослених.

Посебно је изражена угроженост запослених на градилиштима од стране опасности и штетности због повећаног степена изражености фактора ризика. Јавне политике, а ни закони и прописи не дефинишу шта се тачно подразумева под условима рада, већ се разлика прави само на основу препорука и директива, као и дефинисањем и прихватањем стандарда. Ови типови докумената нису обавезујући за правна лица.

У Републици Србији приметно је да се последњих година улаже у промоцију заштите током рада на градилишту, те се и одржавају едукативни семинари и предавања из ове области. Међутим, ни послодавци ни запослени се не труде да се придржавају прописаних мера заштите и уређења радне средине, чиме само повећавају степен угрожености, повећавају потенцијалне трошкове и негативне последице на све субјекте који учествују у ланцу пословног процеса. Безбедност и здравље на раду на привременим и покретним градилиштима у Републици Србији развијена је на пољу нормативно-правних аката, али се намеће питање да ли се примена истих остварује и у пракси?

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР

Проблем овог рада јесу безбедност и здравље на раду запослених на градилиштима, са акцентом на зимске услове рада. Проблем ће бити посматран кроз примену јавних политика у области безбедности и здравља на раду од стране послодавца и запослених.

Научни циљ истраживања које је приказано у раду јесте приказ нормативно-правних аката у Републици Србији, која ближе регулишу и одређују безбедност и здравље запослених на градилиштима, начин, степен и доследност примене истих код послодавца на територији Републике Србије. Рад гравитира ка два циља. Практичан циљ овог рада је приказ неусаглашености на пољу безбедности и здравља запослених на градилиштима у теорији и у пракси.

Безбедност и здравље на раду као општа дисциплина којој припада заштита радника на градилиштима, као предмет истраживања је мултидисциплинарна категорија, сходно томе захтева примену различитих научних метода и техника током истраживања на том пољу. Методом анализе садржаја обухватили смо анализу научне и стручне литературе, уз помоћ које смо на систематичан и објективан начин дошли до постојећих знања из области безбед-

ности и здравља на раду. Анализа је обухватила јавне политике, законске прописе, правилнике, приручнике, препоруке и директиве Европске уније, смернице, интерна акта правних лица...

Емпиријско истраживање је спроведено на територији Београда. Коришћен је метод анкете који је употребљен за прикупљање података о актуелном стању безбедности и здравља на раду у предузећима у Србији за период 2009–2014. године. Анкетирање је спроведено на одговарајућем узорку, код запослених код правних лица, за која је обезбеђен пристанак. Истраживачку популацију су чинили запослени на различитим радним местима по организационим структурама, укупно 118 испитаника. Такође, за потребе овог рада коришћена је секундарна анализа у сврху анализе података добијених другим истраживањима. Поред наведених метода, компаративном методом дошло се до упоредних података нормативно-правних аката са применом истих у пракси.

ТЕОРИЈСКО ОДРЕЂЕЊЕ ПОЈМА БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Безбедност је, у концептуалном смислу, толико спорна да није (ни приближно) могуће пронаћи споразум око њеног значења. Основни спорови у дефинисању тог појма потичу од вредносних ставова, односно од вредности које треба да се штите (физичка и имовинска сигурност, политичка независност, територијални интегритет, међународни мир и слично) и основног субјекта који је предмет заштите (грађанин - појединац, држава, међународна заједница, социјална сигурност, економски систем, животна средина...). Безбедност и здравље на раду у најширем смислу можемо сместити у систем наука безбедности. Даље, ако кренемо ка ужем одређењу, безбедност и здравље на раду део су пре свега система корпоративне безбедности, заштите на раду, здравствене заштите, психологије и социологије. Безбедност и здравље на раду је пре свега систем менаџмента, чијим изучавањем се баве многе научне дисциплине.

Безбедност и здравље на раду можемо дефинисати као обезбеђивање таквих услова на раду којима се, у највећој могућој мери, смањују повреде на раду, професионална обољења и обољења у вези са радом и који претежно стварају претпоставку за пуно физичко, психичко и социјално благостање запослених (Закон о безбедности и здрављу на раду 2017. чл.4). Јовевски (Јовевски 2012) за безбедност на раду каже да је термин, али уједно и институт који постоји у радном праву од његовог настанка. Ни након двеста

година, од самог почетка либерално-капиталистичких друштвених односа, сам појам и дефиниција заштите и безбедности на раду се нису превише променили. Термини заштита и безбедност на раду су појмови који својом синтезом стварају једну правну целину и који имају свој посебан значај у оквиру радног права, сматра Јовевски (Јовевски 2012).

Услед неадекватних услова рада и радне средине, који представљају велики проблем, како у високо индустријализованим, тако и у неразвијеним земљама, настају повреде на раду. Повреде на раду су редовна и пратећа појава сваке људске делатности и један од главних здравствених, економских и привредних проблема модерног друштва (Бабовић, 2009. стр 23).

НОРМАТИВНО-ПРАВНА АКТА

Једно од неотуђивих људских права, одређених Уставом Републике Србије (Устав Републике Србије 2006, чл. 60), међународним конвенцијама и директивама, домаћим и међународним препорукама и правилницима, стандардима, јесте право сваког запосленог на безбедан и здрав рад.

Начин и поступак процене ризика на радном месту и у радној околини уређени су подзаконским документом из 2006. године, који носи назив Правилник о начину и поступку процене ризика на радном месту и у радној околини (Службени гласник Републике Србије, 72/2006 и 84/2006). Ова област пре овога није била уређена, а циљ доношења истог је било утврдити начин и поступак процене ризика на радном месту. Правилник прописује на који начин послодавци треба да процењују ризик на радном месту. Правилник прописује и радње које послодавац мора да поштује и да се истих придржава током процене ризика. Установљене су радње и поступци процене ризика.

У 2009. години усвојена је и Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим и покретним градилиштима, која је допуњена 2010. године (Службени гласник Републике Србије, 14/2009 и 95/2010). Потом је израђен и усвојен Правилник о садржају елабората о уређењу градилишта (Службени гласник Републике Србије, 121/2012 и 102/2015). Једна од основних одлика савременог права је промовисање и увођење принципа бипартизма и трипартизма у област безбедности и заштите здравља на раду на свим нивоима. Тиме се омогућава учешће радника и послодавца преко својих представника, као и представника владе, сучељавање мишљења и одговорно решавање проблема, што је најбољи начин да се

оствари жељени циљ. У овој области овакав приступ је нарочито погодан јер сви партнери имају интерес да се делује превентивно како би се избегле последице професионалног ризика.

Правилник о заштити на раду при извођењу грађевинских радова (Службени гласник Републике Србије, 53/1997. чл.5 до чл. 236) прописује посебне мере и нормативе заштите на раду, које се примењују при извођењу грађевинских радова. Њиме је дефинисана обавеза сваког извођача радова да изради елаборат о уређењу градилишта у којем се наводе мере за безбедан и здрав рад, које се морају спроводити на том градилишту. Овај Правилник је веома обиман и у њему су набројане све мере које треба спроводити како би се смањили ризици од повређивања запослених.

Уредбом о безбедности и здрављу на раду на привременим и покретним градилиштима (Службени гласник Републике Србије, 14/2009, 95/2010 и 98/2018) уводи се обавеза свих који утичу на безбедност и здравље на раду на свим врстама градилишта, да морају водити рачуна о овоме приликом извођења свих врста грађевинских радова. Ова уредба доноси и новине, као што су: пријава градилишта и процена ризика градилишта коју подноси инвеститор радова; пријаву радова подноси извођач радова и сваки извођач радова мора урадити процену ризика за своје запослене; уводи се обавеза израде Елабората о процени ризика на градилишту; уводи се и институција координатора пројекта, као и обавезно учешће стручњака за израду техничке документације.

Након Уредбе о безбедности и здрављу на раду на привременим и покретним градилиштима, уследило је доношење Правилника о садржају елабората о уређењу градилишта (Службени гласник Републике Србије, 121/2012). Долазимо до прописа који одређују садржај елабората о уређењу градилишта на коме се изводе радови на изградњи или реконструкцији грађевинског објекта или врши промена технолошког процеса, а којим се, у складу са извршеном проценом ризика од настанка повреда и оштећења здравља на радним местима и у радној околини (за организацију и технологију извођења радова) на градилишту на коме се изводе радови, сагласно пројектној документацији и применом техничких прописа и прописа о безбедности и здрављу на раду, врши детаљна техничко-технолошка разрада мера за спречавање, отклањање или смањење ризика, у односу на послове и активности које се врше приликом извођења радова. Значај овог прописа јесте у прецизнијем уређењу области заштите запослених на градилиштима, обавезе послодаваца и права запослених.

У Службеном гласнику Републике Србије дана 25.12.2009.

објављен је Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при ручном преношењу терета (Службени гласник Републике Србије, 106/09). Правилник прописује минималне захтеве које је послодавац дужан да испуни при обезбеђивању услова рада запосленом приликом ручног преношења терета. Ручно преношење терета представља свако преношење или придржавање терета масе веће од три килограма од стране једног или више запослених, укључујући подизање, спуштање, гурање, вучење, ношење или померање терета, при којем, услед њихових карактеристика или неповољних ергономских услова, нарочито постоји ризик од настанка повреда или обољења кичменог стуба запослених. Обавезе послодавца прописане су од члана 4 до члана 7. овог Правилника. Инсистира се на оспособљавању и обуци радника, као и на обавештавању запослених о ризику које носи радно место на коме су запослени и мерама предузетим на смањењу, односно елиминацији истих. Одредбе овог Правилника свакако је потребно унети у процене ризика за сва радна места.

Крајем 2006. године, Правилник о поступку прегледа и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине (Службени гласник Републике Србије, 94/2006 и 108/2006) доноси одредбе које ближе одређују поступак, рокове и начин вршења превентивних и периодичних прегледа и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине. Овим правилником није прописано испитивање опасних материја, електричних и громобранских инсталација и средстава и опрема за личну заштиту на раду. Доноси могућност да послодавац утврди прегледе и испитивања опреме за рад која није прописана.

Непоштовањем прописа који су одређени законима, уредбама и другим подзаконским актима, послодавци само повећавају ризик од повређивања запослених. Повреде запослених доносе штету послодавцу, самом запосленом и његовој породици, али и држави преко трошкова осигурања и социјалне заштите. У циљу предупређивања последица повреда на раду било ког типа и заштите запослених, законодавац је прописао казнене мере за послодавце који не спроводе потребне превентивне мере. Казненом политиком држава тежи да утиче и на запослене који не желе да се придржавају превентивних мера, користе заштитну опрему, итд.

Професионалне болести представљају одређена оштећења здравља настала у непосредној вези са редовним занимањем. Према дефиницији актуелног Закона о пензијском и инвалидском осигурању (Службени гласник Републике Србије, чл.24), професионалне болести су проузроковане дужим и непосредним утицајем

процеса рада и услова рада на радним местима, односно пословима које је осигураник обављао. Правилником о утврђивању професионалних болести (Службени гласник Републике Србије 14/2019, чл.2), регулисано је 64 болести или група болести које се сматрају професионалним. Наведена су и радна места, односно послови при чијем се обављању ове болести појављују, као и ближи услови за признавање. Услов да се једна болест сматра професионалном је постојање узрочно-последичне везе између обављања послова на радном месту и настанка обољења. У научној литератури постоји много доказа о томе да је најчешћа професионална болест на градилиштима мишићно-коштани поремећај (МКП). (Ристић О, Ристић Д, 2018)

Међународни стандард којим се уређује и дефинише безбедност и здравље на раду са јесте ISO 45001 и OHSAS 180001. Безбедност и здравље на раду подразумева остваривање услова рада у којима се предузимају одређене мере и активности у циљу заштите живота и здравља запослених и других лица који на то имају право. Како се наводи у стандарду, интерес друштва као целине, али и свих појединаца, јесте да се оствари највиши ниво безбедности на раду, те и да се нежељене последице смање на најмањи могући ниво. (OHSAS 180001, 2007) Имплементацијом стандарда компаније ствара се добра основа за бољу и активнију примену мера за безбедан и здрав рад свих запослених.

СЛИКА ПРИМЕНЕ НОРМАТИВНО-ПРАВНИХ АКТА ЗА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД

Приказ анализа примене нормативно-правних аката у пракси и резултата емпиријског истраживања

Послодавци се придржавају законских одредби у оном обиму у коме морају. Нормативно-правна акта у правним лицима примењују се на начин да се све одредбе примене уколико је то могуће или само формално, тј. ради задовољења одредби које је закон прописао на нивоу форме и примене ових одредби на папиру. То би значило у пракси да је већина послодаваца све законске одредбе написала и усвојила у својим интерним актима. Усвојене и прописане одредбе, правила и норме на нивоу правних лица, ако су донете, морају се и примењивати. Многи послодавци само неке од донетих аката на нивоу правних лица и примењују.

Примећена је појава да правна лица своја интерна акта преписују једни од других или их за њихове потребе израђују правна

лица са лиценцом за обављање ових послова, која само поједине ставке у овим актима прилагођавају правном лицу које је наручилац посла. Мало је оних одговорних правних лица који упошљавају више лица за послове безбедности и здравља на раду, која за потребе компаније раде стварне процене ризика, запажају опасности и штетности, а потом предлажу превентивне мере за спречавање или отклањање истих. Обавезу контроле ситуације на терену, односно да ли се законски и подзаконски акти поштују, имају извршни органи Министарства рада. Анализом стања у пракси намеће се закључак да недостаје практично оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад. Последица неадекватног оспособљавања на привременим и покретним градилиштима резултира најчешће повредама запослених. Преглед и испитивање прописане опреме за рад већина послодаваца извршава у прописаним роковима, од стране правног лица са лиценцом, те и води евиденције на прописаном Обрасцу 9. Инспекцијским надзорима је такође утврђено да велики број послодаваца даје на коришћење опрему за рад запосленима који нису стручно оспособљени за рад на тој опреми (Извештај инспектората за рад, 2012, 2016, 2017). Према анализи резултата истраживања, опрема за рад је у просеку стара више десетина година, а и поред одржавања у исправном стању, при процесу коришћења не даје потпуну сигурност за рад. Помоћне конструкције и објекти који се повремено користе (скеле, платформе), готово никад не поседују прописану техничку документацију нити преглед пре употребе од стране комисије коју именује послодавац.

Процењивање и управљање ризицима на радном месту и у радној околини има јасне циљеве, а то су смањење броја повреда на раду, а и што је најважније за послодавца, смањење трошкова по основу изгубљених радних дана (Бојић и Вулановић, 2011, стр. 165). Према подацима које су дали послодавци можемо извући закључак о броју радних места са повећаним ризиком. У правним лицима која послују у области високоградње претежно сва радна места су са повећаним ризиком. Два послодавца одговорила су да на нивоу њиховог предузећа не постоји радно место са повећаним ризиком. Укупно у овим правним лицима има 241 радно место са повећаним ризиком. Половина и више испитаника не зна да ли је Актом о процени ризика процењено да као последица на њиховом радном месту може настати професионално обољење услед рада на радном месту са повећаним ризиком. Мање од половине, према добијеним резултатима истраживања, наводи да је њихово радно место са повећаним ризиком према Акту о процени ризика.

У равнотежи је однос оних који кажу да њихово радно место није са повећаним ризиком и оних који не знају да ли раде на радном месту са повећаним ризиком. На основу извршених надзора на градилиштима (Извештај инспектората за рад, 2012, 2016, 2017) од стране инспекцијских органа, може се закључити да већина послодаваца не зна сврху доношења Акта о процени ризика, као и да већина аката не одговара конкретним ситуацијама, те се не може практично применити.

Табела 1 – Приказ резултата анкетног истраживања - одговори на питања (извод из упитника)

<i>ПИТАЊЕ из УПИТНИКА</i>	<i>Одговори</i>		
	<i>ДА</i>	<i>НЕ</i>	<i>не знам / нисам сигуран / није ми обезбеђено</i>
<i>Да ли знате шта је Акт о процени ризика?</i>	75	26	17
<i>Да ли знате да је 2009. од стране Народне скупштине РС усвојена „Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим и покретним градилиштима“?</i>	48	54	16
<i>Да ли сте прочитали Правилник о безбедности и здрављу на раду правног лица у коме радите?</i>	56	37	25
<i>Да ли Вас послодавац обавештава о новим законским прописима, као и правима и обавезама запослених и послодаваца на основу тих законских прописа?</i>	56	26	36
<i>Да ли сте прочитали Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при ручном преношењу терета?</i>	45	55	18
<i>Да ли сте упознати са превентивним мерама које Ваш послодавац предузима на нивоу предузећа за смањење броја повреда на раду?</i>	77	22	19
<i>Да ли је било повреда на раду у Вашем предузећу?</i>	82	9	27
<i>Да ли сте се Ви некада повредили на раду?</i>	48	57	13
<i>Уколико сте се повредили на раду, да ли сте ту повреду пријавили инспекцијским органима и одговорном лицу у правном лицу као повреду на раду?</i>	23	73	17

<i>Да ли имате обезбеђену опрему за рад на висини (уље, конопци, итд)?</i>	<i>103</i>	<i>13</i>	<i>2</i>
<i>Да ли носите заштитни шлем и заштитне рукавице током рада?</i>	<i>103</i>	<i>10</i>	<i>5</i>
<i>Да ли носите прслук зелене-жуће боје (обележавајући прслук) током рада?</i>	<i>68</i>	<i>44</i>	<i>6</i>
<i>Да ли у зимским условима рада носите зимско заштитно радно одело, прслук, капу испод шлема?</i>	<i>92</i>	<i>16</i>	<i>10</i>

Извор: Обрада аутора

Из угла стварања партнерских односа и промене стратегије деловања у овој области, према одредбама Уредбе о безбедности и здрављу на раду на привременим и покретним градилиштима (Службени гласник Републике Србије, 14/2009 и 25/2010), послодавац је дужан да запосленима или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду обезбеди све информације које се односе на безбедност и здравље на раду, а нарочито о мерама које се предузимају у циљу остваривања безбедних и здравих услова за рад на градилишту. Информације морају бити разумљиве запосленима на које се односе. Резултати истраживања који нам могу приказати да ли су запослени упознати са основним подзаконским актима и новим законским прописима, могу се видети у табели изнад.

Према статистичким подацима, највећи број повреда се дешава због непоштовања безбедносних прописа и некоришћена заштитне опреме. (Ђуровић, 2013) Потврду наведене статистике налазимо и у резултатима истраживања које говори да је највише повреда управо било на радним местима на којима је било потребно коришћење неке заштитне опреме (Кнежевић, 2011). Највећи број повреда на раду са смртним исходом у 2012. години, а и каснијих година, догодио се у Србији, у области грађевинарства и индустрије (чак преко 84%), наводи се у анализи Инспектората за рад (Извештај о раду инспектората за рад, 2012, 2016, 2017), која је такође показала да су страдали углавном мушкарци, средњих година, у несрећама које су се догодиле у првој смени, најчешће петком. Већина повређених на раду завршило је трећи или четврти степен стручне спреме. Најчешћи узроци повреда су пад са висине, струјни удари и повреде задобијене покретним деловима машина.

Подаци показују да су у већини случајева запосленима обезбеђена потребна лична заштитна средства и опрема за рад у зим-

ским условима. Подаци говоре да преко 87,5% анкетираних има обезбеђену опрему за рад на висини, а нешто више од 63% испитаника сматра да имају обезбеђене ормане за личну гардеробу, адекватне просторије за одмор и ручак на градилиштима.

Одговори анкетираних запослених потврђују и податке других релевантних истраживања, да запослени раде дуже од осам сати дневно на градилиштима (да-66%, не-28% и нисам сигуран-6%), као и да немају адекватне паузе за одмор током рада. Подаци говоре да је код великог броја контролисаних послодаваца констатовано да није утврђен распоред радног времена у оквиру радне недеље у смислу одредбе Закона о раду (Службени гласник Републике Србије, 95/2018, чл.55. ст. 2.), нити је утврђено када запослени има право на одмор у току дневног рада у трајању од 30 минута.

Послодавац и запослени, односно њихови представници за безбедност и здравље на раду, дужни су да сарађују у вези са свим питањима која се односе на безбедност и здравље на раду на градилишту, водећи рачуна о ризицима од настанка повреда и оштећења здравља запослених и величини градилишта. Близу 78% анкетираних одговорило је да не може или само понекад може да утиче на услове рада и политику деловања у свом предузећу преко представника запослених или одбора за безбедност.

Само мали број инвеститора, до око 20 % од укупног броја, подносио је пријаву градилишта у складу са обавезама из Уредбе о привременим и покретним градилиштима. (Извештај о раду инспектората за рад, 2012, 2016, 2017). Да њихов послодавац никада није кажњен по основу прекршаја из области безбедности и здравља на раду сматра 38%, 42,5% не зна да ли је дошло до кажњавања послодавца на основу прекршаја из ове области, остали (19,5%) наводе да је послодавац кажњен, иако је највише инспекцијских решења донето у индустрији и грађевинарству по основу поднетих пријава (Извештај о раду инспектората за рад, 2012, 2016, 2017).

У Извештајима инспектората за рад (Извештај о раду инспектората за рад, 2012, 2016, 2017), оцењено је да се јавне политике и акциони планови државе тешко спроводе у делу службе медицине рада, због њеног нерешеног статуса, тако да је тај значајни стуб заштите здравља радника фактички на маргинама, нема довољан ниво улоге у спровођењу јавних социјалних политика.

Већина компанија у Републици Србији нема имплементирани међународне стандарде OHSAS 18001 или ISO 45001. Гледајући кроз призму статистичких података који се односе на грађевинске компаније у Јужној Кореји за период од 2006. до 2011. године,

видимо да су компаније које су имале имплементиран стандард OHSAS оствариле снижење просечне стопе незгода за 67% у односу на несертификоване компаније (Yoon, et al. 2013). Власници капитала нису мотивисани за имплементацију стандарда услед тога што им држава не пружа мотивацију за то у смислу да компаније које то учине и поштују његове одредбе у процесу пословања, добијају одређене олакшице у пословању.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКЕ

У циљу побољшања стања на пољу безбедности и здравља запослених, спречавања повређивања на раду и појава професионалних обољења, смањење трошкова које доносе повреде на раду и професионална обољења, подизања свести о значају доследне примене нормативно-правних аката из области безбедности и здравља на раду, неопходно је применити следеће мере:

1. Доследно примењивати Закон о безбедности и здрављу на раду и подзаконска акта;
2. Инсистирати на поштовању прописаног поступка процене ризика;
3. Извршити ревизију законодавства у области безбедности и здравља на раду и исту ускладити са могућностима примене и контроле од стране државних органа;
4. При ревизији прописа строго уважавати предлоге и мишљења стручне јавности;
5. Сви прописи морају имати јасно дефинисане одредбе, без могућности двосмисленог тумачења и остављања на вољу послодавцима да их самовољно тумаче;
6. Мора постојати осмишљена и координисана сарадња свих служби, институција и појединаца чији програми садрже активности на сузбијању повреда на раду, као и правилна расподела послова у тимском раду стручњака различитих профила;
7. Појачати медијску кампању (тв, радио, друштвене мреже) усмерену на значај смањивања броја повреда на раду, професионалних обољења и болести у вези са радом, са посебним освртом на високо-ризичне секторе привреде;
8. Имплементирати ефикаснији национални систем регистрације и прикупљања података о повредама на раду и професионалним болестима.

Свако правно лице које упошљава људе мора поштовати прописе, чији је циљ повећање степена заштићености на раду. Непоштовање прописа као последицу има санкционисање, а све у циљу

развијања свести код свих субјеката безбедности и здравља на раду о неопходности и потреби доследне примене прописа, препорука и савета из ове области током рада. Сва правна лица која послују на територији Републике Србије у обавези су да се придржавају одредби поменутих аката и оних који су с њима у вези, те и свих важећих прописа из безбедности и здравља на раду.

Свака повреда је неуспех превенције. Безбедност и здравље на раду послодавци још увек доживљавају као трошак, не схватајући да је успостављање безбедних и здравих услова рада њихова добит.

У овом раду изнете су чињенице, подаци, запажања и закључци који потврђују основну хипотезу рада. Истраживачка тематика овог рада гравитира ка низу комплексних, мултидисциплинарних проблема који отварају различита питања и дилеме у вези њиховог анализирања и решавања. Отуда овај рад треба схватити као позив за заједничко размишљање и предузимање нових истраживачких задатака у овој области.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Бабовић, П. (2009). „Повреде на раду као индикатори неадекватних услова рада и радне средине“. *Acta medica Medianae*, 48(4): 22-26.
- Бојић Ж, Вулановић С. (2011). „Континуирано управљање ризицима на радном месту и у радној околини“. У *Ризик и безбедносни инжењеринг – Копаоник 2011*, ур. Б. Николић, 159-165. Нови Сад: Висока техничка школа струковних студија у Новом Саду
- Влада Републике Србије, Републички секретеријат за јавне политике (РСЈП), <https://rsjp.gov.rs/>, последњи пут приступано 03.01.2021.
- Ђуровић, Б. (2013). “The World Day for Safety and Health at Work“, *Vojnosanit Pregl* (70(4)), 343–345.
- Закон о безбедности и здрављу на раду, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 101/2005, 91/2015 и 113/2017
- Закон о пензијском и инвалидском осигурању, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 86/2019
- Закон о раду, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 95/2018
- Извештај о раду Инспектората за рад за 2012. годину, извор: <https://www.minrzs.gov.rs/arhiva>, последњи пут приступано 22.10.2020.
- Извештај о раду Инспектората за рад за 2016. годину, извор: <https://www.minrzs.gov.rs/arhiva>, последњи пут приступано 22.10.2020.
- Извештај о раду Инспектората за рад за 2017. годину, извор: <https://www.minrzs.gov.rs/arhiva>, последњи пут приступано 22.10.2020.

- Јовевски, Лазар Ј. 2012. „Заштита здравља и безбедност на раду с посебним освртом на заштиту *ratione personae*.“ Докторска дисертација. Универзитет у Београду.
- Кнежевић Ј. 2011. „Безбедност и здравље на раду-теорија и пракса у Републици Србији“. Завршни мастер рад. Универзитет у Београду: Факултет безбедности.
- Правилник о садржају елабората о уређењу градилишта, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 121/2012 и 102/2015.
- Правилник о заштити на раду при извођењу грађевинских радова, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 53/1997, 14/2009- др. уредба;
- Правилник о превентивни мерама за безбедан и здрав рад при ручном преношењу терета, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 106/2009.
- Правилник о поступку прегледа и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине, „Службени гласнику Републике Србије“, бр. 94/2006 и 108/2006
- Правилник о утврђивању професионалних болести, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 14/2019.
- Ристић О., Ристић Д. (2018). „Мере за спречавање мишићно-коштаних поремећаја при ручном преношењу терета на градилиштима“. У (С.Б.), Међународно саветовање – Ризик и безбедносни инжењеринг, 238-245. Нови Сад: Висока техничка школа струковних студената у Новом Саду
- Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 14/09 и 95/2010.
- Устав Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 98/06.
- ISO 45001:2018, Occupational health and safety management systems
- OHSAS 18001:2007, Occupational Health and Safety Assessments Series Specifications
- Yoon, S. J., Lin, H. K., Chen, G., Yi, S., Choi, J., & Rui, Z. (2013). „Effect of occupational health and safety management system on work-related accident rate and differences of occupational health and safety management system awareness between managers in South Korea’s construction industry“. *Safety and health at work*, 4(4), 201-209.

Jelena Markovic

CHALLENGES OF APPLICATION OF REGULATORY LEGAL ACTS IN THE FIELD OF OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH POLICY

Resume

Through the implementation and application of the provisions of strategies, laws, directives and other regulations, as well as international labor standards, companies provide their employees with safety at work, and also ensure the stability of their business. An analysis of legal regulations, scientific and professional literature and the results of empirical research revealed that the theoretical approach and legal framework differ to some extent from practice. Awareness of the need to implement and enforce public social policies of the state and society in the field of labor must be built in all actors in this process. The policy of safety and health at the workplace obliges companies to manage the reduction of injuries at work by continuous investment in the improvement of safety and health at work. The results of the analysis show that it is necessary to raise the level of awareness about the application of measures for safe and healthy work among construction workers, because the most pronounced degree of injuries at work and occupational diseases in this industry. The conclusions gravitate towards the need for a comprehensive revision of laws and regulations aimed at aligning with the situation in practice.

Keywords: law, policy, strategy, standards, bylaws, safety at work, health at work, injuries at work, occupational diseases.

---

* Овај рад је примљен 12. маја 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 21. јуна 2021. године.